

Από το 1953, όταν πρωτοδιορίστηκα επίσημα Ιεροψάλτης, αλλά και αρκετά νωρίτερα, όταν άκουγα από τα μέλη της Οικογένειάς μου, να ψάλλουν Κράτημα (δηλαδή το « Τεριρέμ »), αναρωτιόμουν τι είναι αυτό, τι συμβολίζει και πότε ψάλλεται.

Επειδή λοιπόν, είμαι εκ φύσεως ανήσυχος άνθρωπος και με κανένα τρόπο, δεν αφήνω εκκρεμότητες στην ζωή μου, άρχισα το ψάξιμο.

Μεγάλη βοήθεια, βρήκα σε μία ερμηνεία του Ιερομόναχου Γεράσιμου του Κρήτα, από το 1649 μ. Χ. Πήρα αυτήν σαν βάση και πλουτίζοντάς την με τα υπόλοιπα ευρήματα της έρευνάς μου, προχώρησα στην διαλεύκανση των αποριών των δικών μου, αλλά και κάθε άλλου ενδιαφερόμενου.

Αποτέλεσμα όλης αυτής της έρευνας – που κράτησε αρκετό καιρό – είναι η παρούσα εργασία μου.

Είναι δεδομένο, ότι κάθε είδος Μουσικής, ερεθίζει την ψυχή και συγκινεί, όλες τις τάξεις των ανθρώπων, είτε αυτοί είναι μορφωμένοι, είτε αμόρφωτοι.

Οι Άγγελοι στις ολοήμερες Δοξολογίες τους προς τον Τριαδικό Θεό και Δημιουργό τους, ψάλλουν με ασχόλαστη κατάνυξη. Εμείς οι άνθρωποι, πάντα θέλαμε και έχουμε σκοπό και πόθο στη ζωή μας, εφ' όσον δεν μπορούμε να γίνουμε κι εμείς Άγγελοι, τουλάχιστον να μοιάσουμε κάπως σ' Αυτούς.

Αυτό όμως, είναι εντελώς αδύνατο, γιατί αποτελούμαστε από φθαρτή σάρκα και μας λείπει η άϋλη φύση των Αγγέλων. Έτσι, το μόνο που μπορούμε να κάνουμε, είναι να υμνούμε τον Δημιουργό μας, με τα μέσα που μας παρέχει Εκείνος. Γι' αυτό, καθημερινά ψάλλουμε με την ανθρώπινη φωνή μας, αυτό που ακούσαμε από τους Αγγέλους, κατά την Γέννηση του Θεανθρώπου (δηλαδή, το « Δόξα εν υψίστοις...»), το « Άγιος, Άγιος, Άγιος Κύριος Σαββαώθ...», αλλά και μιμούμενοι την άναρθρη φωνή των Αγγέλων, το « Τεριρέμ ».

Γεννάται όμως το ερώτημα : « Πού το βρήκαμε αυτό » ;

Πολλοί το θεωρούν, σαν επίδειξη μουσικής δεξιότητας και ικανότητας.

Άλλοι το θεωρούν σαν το « Κλάμα » του μικρού Ιησού. Υπάρχουν και πολλοί άλλοι, οι οποίοι δίνουν διαφορετικές εξηγήσεις, οι οποίες όμως, στηρίζονται σε ακροβατικούς ευσεβείς συλλογισμούς. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά, στην εντός εισαγωγικών περίφημη άποψη – ιδίως αγράμματων και ανεύθυνων Κληρικών – ότι τα Κρατήματα, είναι Τούρκικα κατάλοιπα, εκτός Παραδόσεως και ως εκ τούτου, δεν έχουν θέση μέσα στο χώρο της Εκκλησίας και γενικότερα, στις Ακολουθίες της Θείας Λατρείας μας.

Σαν άμεση απάντηση σ' αυτούς, οι οποίοι πρεσβεύουν ιδέες, σαν τις προαναφερόμενες, έχουμε να συστήσουμε, κατ' αρχήν, να ανοίξουν λίγο την Παγκόσμια Ιστορία και ειδικά την Ιστορία των Τούρκων και θα διαπιστώσουν. Θα καταλάβουν ότι όταν η Βυζαντινή Αυτοκρατορία, ήταν στον κολοφώνα της δόξας της (εποχή που γράφτηκαν και τα « ΚΡΑΤΗΜΑΤΑΡΙΑ », δηλαδή τα βιβλία που περιείχαν μαθήματα με το « Τεριρέμ »), οι Τούρκοι δεν αναφέρονταν μέσα στην Ιστορία σαν Λαός, αλλά μετά τον 12ο αιώνα, άρχισαν να εμφανίζονται στα βόρεια σύνορα της Μογγολίας, με την μορφή νομάδων. Δηλαδή σαν μπουλούκια. Παράλληλα, έχουμε να πληροφορήσουμε αυτούς τους πολύξερους φωστήρες, ότι τα Κρατήματα, έχουν θεσπιστεί στις Ακολουθίες της Θείας Λατρείας, από τον 7ο περίπου αιώνα. Από τον 12ο περίπου αιώνα, αρχίζουν και υπάρχουν Κώδικες με καταγεγραμμένα μαθήματα που περιέχουν τους « Τερερισμούς », πράγμα που φανερώνει την ατράνταχτη πεποίθηση, ότι αυτά τα μέλη, αποτελούν μέρος της Παράδοσης της Χριστιανικής Λατρείας. Το μόνο που μπορούμε να πούμε σ' αυτά τα ξεφτέρια – κι αυτό λίαν επιεικώς – είναι η λαϊκή έκφραση, που λέει ότι « Κουκιά τρώτε, κουκιά μαρτυράτε » και να τους αγνοούμε.

Πώς όμως ερμηνεύεται Θεολογικά, η πραγματικά υπέροχη αυτή μουσική μελωδία, η οποία όταν ψάλλεται, από συγκροτημένες Βυζαντινές Χορωδίες ή καλλιφωνούς και άριστα καταρτισμένους Ιεροψάλτες, χαϊδεύει τα αυτιά των ακροατών ; Βέβαια, υπάρχει και η γνώμη πολλών κερσοκόπων, οι οποίοι μάλιστα ανήκουν και στον χώρο της Εκκλησίας, υπηρετώντας σαν Εφημέριοι ή και Αρχιερείς, οι οποίοι την θεωρούν περιττή και ανόητη σπατάλη χρόνου, στην σημερινή χρονοφάγο εποχή. Αυτοί βέβαια, λόγω της αγωνίας τους για το πώς θα εξασφαλίσουν, περισσότερο χρόνο από τις διάφορες Ακολουθίες που επιτελούν. Έτσι, στη μέν Εσπερινή Ακολουθία, έχουν καταργήσει την Θ' Ώρα, πριν από την έναρξη του Εσπερινού και η οποία αποτελεί την απόδοση της εορτής της ημέρας, ενώ κατά

την τέλεση αυτού του ίδιου του Εσπερινού, κατήργησαν την ανάγνωση του Ψαλτηρίου, τους Στίχους « Θού Κύριε » και την Λιτή. Για την δε πρωινή Ακολουθία, κατήργησαν το Μεσονυκτικό, τις Στιχολογίες των Καθισμάτων, τον Αμωμο ή Πολυέλεο στα Καθίσματα, τον Κανόνα, την Στιχολογία των Αίνων, τα Τυπικά και τους Μακαρισμούς, την Εκτενή πριν από τον Χερουβικό Ύμνο και το Κοινωνικό, γιατί εκείνη την ώρα, θυμούνται να κηρύξουν.

Κατά τα άλλα, προσπαθούν να τελειώσουν όσο το δυνατόν γρηγορότερα και πιστέψτε με, πασχίζουν απεριόριστα γι' αυτό, κρατώντας το ρολοί στο χέρι και πολλές φορές, επιδεικνύοντας αυτό στους Ιεροψάλτες, λές και θα πάνε για μεροκάματο μετά.

ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΛΙΣΜΟΥ

Αναζητώντας τον βαθύτερο συμβολισμό και το μυστικό νόημα του « Τε – ριρέμ », θα σταθούμε αναγκαστικά, σε ένα παλαιό Εκκλησιαστικό κείμενο, που είναι καταχωρημένο σαν προσθήκη, στο τέλος μιάς αξιόλογης Συλλογής Βυζαντινών Ύμνων, με τον τίτλο : « Πανδέκτης της Εκκλησιαστικής Υμνωδίας του όλου Ενιαυτού, εκδοθείσα υπό του Ιωάννου Λαμπαδαρίου και Στεφάνου Α΄. Δομεστικού, της του Χριστού Μεγάλης Εκκλησίας, εν Κωνσταντινουπόλει, το 1851 ».

Υπενθυμίζουμε, ότι « Λαμπαδάριος » και « Δομέστικος » είναι Οφφίκια, που δίδονται το μεν πρώτο, στον επικεφαλής του Αριστερού Χορού των Ιεροψαλτών και το δεύτερο, στους πρώτους βοηθούς και των δύο Χορών. Ο Πρωτοψάλτης με τον Δομέστικό του (ο οποίος αποκαλείται Α΄. Δομέστικος) και ο Λαμπαδάριος με τον δικό του Δομέστικο (ο οποίος αποκαλείται Β΄. Δομέστικος), αποτελούν τους Άρχοντες των Ιερών Αναλογίων, της Μεγάλης του Χριστού Εκκλησίας. Σχετικά με τον θεσμό των Οφφικίων, υπάρχουν στο Μεγάλο Ευχολόγιο.

Το κείμενο λοιπόν που προαναφέραμε, είναι γεμάτο από ξεχωριστή χάρη και βαθύτατο

συμβολισμό. Με αυτή τη σκέψη και την ανάλογη φυσικά διάθεση, ας δούμε αυτό το « Ευωδιασμένο » κείμενο, για να βρούμε τη συμβολική ερμηνεία του « Τεριρέμ », δηλαδή, τον « Τερερισμό », όπως αποκαλείται.

Στα 1649 μ. Χ. – λέει το κείμενο – έγινε η εξής ερωταπόκριση, σχετικά με το « Τεριρέμ » : « Για ποιό λόγο, ψάλλεται αυτό το Μάθημα, μέσα στους Ιερούς Ναούς ; »

Και ο ερωτηθείς, απάντησε : « Το « Τεριρέμ », ψάλλεται στην Αγία μας Εκκλησία, για τους επόμενους λόγους » :

Κάποτε, ένας Ενετός ήρωας, που ονομαζόταν Ιάκωβος, ζήτησε να μάθει από τον Πρωτοψάλτη Δημήτριο – ο οποίος καταγόταν από την Κρήτη – την αιτία, για την οποία ψάλλεται στην Ανατολική Εκκλησία, το « Τεριρέμ ». Σημειώνουμε, ότι η εκμοντερνοποιημένη Δύση, δεν γνωρίζει τέτοιες μυστικές χαρές.

Ο Πρωτοψάλτης Δημήτριος, παρακάλεσε τότε τον επίσης Κρητικό Ιερομόναχο Γεράσιμο (τον επιλεγόμενο Βλάχο), να απαντήσει σαν πιο ειδικός, στο ερώτημα αυτό.

Η απάντηση αυτή, φέρει την ακόλουθη αναλυτική επιγραφή : « Ερμηνεία θαυμάσιος του τεριρέμ και απόδειξις παρά διαφόρων Διδασκάλων, ότι καλώς και ευλόγως παρά τοις Γραϊκοίς, άδεται εν τη Αγία του Θεού Καθολική και Αποστολική Εκκλησία και πρόσεχε καλώς ».

Ο Υιός και Λόγος του Θεού, χωρίς να χωριστεί απ' τα Ουράνια, κατέβηκε εδώ σ' αυτό τον κόσμο, για να ενώσει τα Ουράνια με τα επίγεια και να κάνει έτσι, μία Ποίμνη Αγγέλων και ανθρώπων. Σε μια τέτοια όμως ενιαία Ποίμνη, θα πρέπει βέβαια να υπάρχει και μια ενιαία Υμνωδία, από Αγγέλους και ανθρώπους, προς τον Ουράνιο Πατέρα. Δηλαδή, όπως γίνεται στον Ουρανό από τους Αγγέλους, τέτοιου είδους υμνωδία, θα πρέπει να γίνεται και στη Γη από τους ανθρώπους. Έτσι με μια αρμονία, να φτάνει το ίδιο ψάλσιμο στον Δημιουργό.

Είναι γνωστό, ότι οι Άγγελοι στον Ουρανό, υμνούν και δοξάζουν τον Τριαδικό μας Θεό, με « ασχόλαστα στόματα – όπως προαναφέραμε – και με παντοτινές Δοξολογίες ». Ας μην

Ξεχνάμε τους πανάρχαιους Ψαλμικούς Στίχους, του Προφητάνακτα Δαβίδ, οι οποίοι μας λένε : « Αινείτε το ύδωρ, το υπεράνω των Ουρανών....», ή « Αινείτε δράκοντες, άβυσσοι, χάλαζα..... πνεύμα καταιγίδος, τα όρη, τα ξύλα.... πάντα τα ερπετά, πτερωτά.... πάντα τα πετεινά, κ.λ.π. ».

Εμείς οι άνθρωποι, έχοντας τον ψυχικό πόθο και συρόμενοι από τη Θεία αγάπη, πασχίζουμε να ενωθούμε με τους Αγγέλους, στην ασταμάτητη Δοξολογία, που κάνουν στο Θεό. Αυτό όμως, είναι ακατόρθωτο, γιατί :

α) Μας εμποδίζει το βάρος του φθαρτού, γήϊνου και υλικού σώματός μας, και

β) Δεν μπορούμε σαν άνθρωποι λόγω της φύσης μας, να ψάλλουμε τα Θεϊκά και ατέλειωτα ψάλματα, που ψάλλει καθημερινά, « ακαταπαύστοις στόμασι, ασιγήτοις Δοξολογίαις », η άυλος φύση των Μακαρίων Αγγέλων στον Τριαδικό Θεό.

Κι αυτό, γιατί εμείς με την υλική γλώσσα και τα φθαρτά χείλη, δεν μπορούμε να τα πούμε όπως εκείνοι. Υμνούμε το Θεό, σύμφωνα με τις δυνατότητες που όπως προείπαμε, εκείνος μας έχει παραχωρήσει, πριν και μετά την ένσαρκον οικονομία Του. Και εξηγώντας τα προαναφερόμενα, τονίζουμε ότι πριν την ενανθρώπησή Του, τα μέλη είναι σαν εκείνα που άκουσε ο μεγαλοφωνότατος Προφήτης Ησαΐας, που έψαλλαν τα Χερουβείμ με Εβραϊκή φωνή και έλεγαν : « Καδώς, Καδώς, Καδώς....». Δηλαδή, « Άγιος, Άγιος, Άγιος....».

Αργότερα δε, στην ένσαρκον οικονομία, ακούσαμε απ' τους Μακαρίους Αγγέλους, το « Δόξα εν Υψίστοις Θεώ ». Δηλαδή, ακούσαμε φωνές, οι οποίες λέγονται « έναρθρες », γιατί μιλάνε και ξεκαθαρίζουν ονόματα και λέξεις, όπως π. χ. το « Άγιος » και το « Δόξα εν Υψίστοις Θεώ ». Γι' αυτό τον λόγο, μιμούμενοι την έναρθρη φωνή των Αγγέλων, ψάλλοντας καθημερινά, με την έναρθρη φωνή μας, τον Πανάγαθο Θεώ.

Παραμένει όμως, το αρχικό ερώτημα : « Πού βρήκαμε και πήραμε την έναρθρη φωνή με το « Τεριρέμ » και την χρησιμοποιούμε στη Θεία Λατρεία μας » ;

Η απάντηση είναι απλή. Οι ίδιοι οι Προφήτες μας πληροφορούν, ότι άκουσαν φωνές στον

Ουρανό « ως φωνήν υδάτων πολλών » (Ψαλμός 92, 4 Ιερεμίας 28, 51, 16 – Ιεζεκιήλ 1, 24 κ.λ.π.). Και αυτό είναι βέβαιο, διότι καθώς η φωνή και ο χτύπος (δηλαδή ο θόρυβος) του νερού, είναι ή-χος (χτύπος), μα δεν είναι λόγος έναρθρος, έτσι και οι Άγγελοι έψαλλαν, με άρρητη (άναρθρη) φωνή.

Αυτό άλλωστε, μας το δηλώνει και ο Απόστολος των Εθνών Παύλος, ο οποίος ανέβηκε – όπως μας λέει καθαρά – « έως τρίτου Ουρανού » και μας πληροφορεί στην Β΄. προς Κορινθίους Επιστολή του ιβ΄. Κεφ. Παρ. 4, ότι εκεί « ήκουσεν άρρητα ρήματα, ά ουκ εξόν ανθρώπω λαλήσει ». Δηλαδή, άκουσε μέλος και αρμονία, δίχως λόγια (λέξεις).

Το « Τεριρέμ » κατά την συμβολική Θεολογία, δεν σημαίνει τίποτ΄ άλλο ή δεν στοχεύει σε τίποτ΄ άλλο, παρά στο ακατανόητο της Θεότητας. Όπως δηλαδή στο « Τεριρέμ », δεν μπορείς να κατανοήσεις « λόγον », έτσι και στην Θεότητα, αδυνατείς να κατανοήσεις την ουσία. Στο « Τεριρέμ », δεν κατανοείς « λόγον » (δηλαδή λέξεις), αλλά μελωδία (δηλαδή μέλος). Στη Θεότητα, κατανοείς την πρόνοια, την παντοδυναμία και τα υπόλοιπα ιδιώματα (δηλαδή τις ενέργειες) της Θείας Ουσίας. Αδυνατείς όμως να κατανόησεις, τι είναι αυτή η Ουσία του Θεού, γιατί ο Θεός « δι΄ αγαθότητα, ηυδόκησεν εκ των καθ΄ ημάς ονομάζεσθαι », όπως μας λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός.

Ο Προφήτης Δαβίδ, ομιλεί για « φωνή αγαλλιάσεως ». Όπως ο άνθρωπος όταν ακούει φωνή χαίρεται, έτσι κατανοώντας και τον Θεό με άρρητο – δηλαδή ανέκφραστο τρόπο – χαίρεται ξανά. Και όσο δεν μπορείς να τον καταλάβεις, τόσο και περισσότερο τον διψάς. Όσο δεν μπορείς να τον δεις, τόσο και πιο πολύ τον επιθυμείς.

Κατά τον ίδιο τρόπο βαδίζει και το « Τεριρέμ ». Όσο μας φαίνεται ότι δεν σημαίνει τίποτα, τόσο περισσότερο ποθούμε να το ψάλλουμε. Όσο περισσότερο σημαίνει την « Αγγελομίμητη » και παναρμόνια μουσική, τόσο πιο πολύ χαροποιεί τις καρδιές μας.

Αυτή την άναρθρη φωνή, επισημαίνει και ο θεσπέσιος Δαβίδ, όταν λέει στον 41ο Ψαλμό, παρ. 4 « ήχος εορταζόντων ». Δεν εννοούσε φωνή, λόγο ή ρήμα, αλλά ήχο, χτύπο. Δηλαδή φωνή μοναχή και μέλος. Απ΄ όσα άκουσαν οι Προφήτες, δεν ξεχώρισαν παρά μόνο το « Αλληλούια ». Έτσι η Εκκλησία μας που τα γνωρίζει καλά όλ΄ αυτά, για να μην στερηθεί ΚΑΙ των ρητών ΚΑΙ των αρρήτων, ψάλλει διπλά, με λόγια ρητά και με φωνές άρρητες. Με λόγια, ονόματα και ρήματα, απευθύνεται προς τους ανθρώπους, ενώ με τα άρρητα, δηλαδή με τον « Τερερισμό », απευθύνεται στην άρρητη Θεό-τητα. Αυτό γίνεται, γιατί δεν υπάρχουν άλλες λέξεις, πιο εκφραστικές και κατάλληλες στον ανθρώπινο λόγο, για να αποδοθεί το άπειρο

μεγαλείο της Αγίας Τριάδος. Είναι λοιπόν ο « Τερερισμός », προέκταση της προσευχής του ανθρώπου και της Δοξολογίας του, προς τον Θεό. Αφού χρησιμοποιήσει και εξαντλήσει, όλα τα στοιχεία του ανθρώπινου λόγου, δηλαδή τους ύμνους και τη μουσική, που μεθοδεύει κατά επιστημονικό τρόπο, συνεχίζει το διάλογο με τον Ουρανό, με την « αμέθοδο μέθοδο » του « Τερερισμού ».

Εκτός όμως από όσα αναπτύξαμε προηγουμένως, υπάρχει ακόμα βαθύτερη και περισσότερο συμβολική και μυστική ερμηνεία, του μουσικού μέλους « Τεριρέμ ». Γι' αυτό, ας δώσουμε λίγη προσοχή στα ακόλουθα :

Η Καθολική και Αποστολική Εκκλησία του Χριστού, δεν έκανε τίποτα μάταιο από την αρχή, το οποίο να χαρακτηρίζεται ανόητο και ανώφελο.

Όλα όσα λέγονται και γίνονται κατά την διάρκεια της Λατρείας του Θεού, μέσα στην Ορθόδοξη Εκκλησία, έχουν κάποιο σκοπό και κάποιο νόημα.

Όλα στηρίζονται στην Παράδοση των Παλαιών Πατέρων και Διδασκάλων. Δεν υπάρχει σχήμα και λόγος, που να μη σημαίνει ή αποκαλύπτει κάποιο έργο ή νόημα, Ιστορία ή θαύμα, ή τέλος, το μυστήριο του Θεού.

Σήμερα όμως, πολλοί μισούν τη σπουδή και τιμούν την άγνοια σαν γνώση και την κακία, πιο πολύ από την αρετή. Αυτοί που προκόβουν, είναι οι πονηροί και οι άφρονες και όπως μας λέει ο Απόστολος Παύλος, στην Β' προς Τιμόθεον Επιστολή του (Κεφ. 3, παρ. 13) « πονηροί και γόητες προκόψουσιν επί το χειρόν, πλανώντες και πλανώμενοι ». Όλοι αυτοί, για να σκεπάσουν την « ιδίαν γύμνωσιν » της αφροσύνης τους, τολμούν να ισχυριστούν, ότι ο « Τερερισμός και η Χειρονομία της Ουρανομιμήτου Μουσικής, είναι άπρεπον είδος ». Αυτό βέβαια γίνεται, γιατί δεν γνωρίζουν ούτε την αιτία, ούτε την απόδειξη και λένε ότι αυτοί που χρησι-μοποιούν το « Τεριρέμ », μοιάζουν με τα άλογα ζώα, τα οποία επειδή δεν έχουν χέρια, φωνάζουν χωρίς σχήματα. Δηλαδή, χωρίς να μπορούν να εκφραστούν με έναρθρο λόγο.

Για να κατανοήσουμε, ότι αυτό το « Τεριρέμ », είναι μία συμβολική με-λουργία και σημαίνει πολλά και διάφορα πράγματα, προχωρούμε στην εξήγηση και την απόδειξη. Έτσι, θα διαπιστώσουμε ότι το « Τεριρέμ », δεν τέθηκε απλά και επειδή έτυχε, αλλά είναι κάτι, που

περικλείει σκοπό και νόημα. Και εξηγούμεστε :

- 1) Αυτή η « ασήμαντη φωνή », σημαδεύει την Αγία Τριάδα.
- 2) Σημαίνει την ένσαρκη οικονομία.-
- 3) Σημαίνει την ζωντανή κιθάρα, τον άνθρωπο, όπως επίσης την Αγίαν Ανάσταση του Χριστού, αλλά και την μελλοντική των ανθρώπων.
- 4) Σημαίνει την ανατροπή – δηλαδή την καταστροφή – των Μουσικών οργάνων, με τα οποία έψαλλαν στους ανύπαρκτους Θεούς τους, οι άπιστοι Έλληνες (δηλαδή
οι Εθνικοί), και
- 5) Σημαδεύει ακόμα και το φυσικό χρέος που έχουμε, προς τον Πανάγαθο Θεό.

Ας αναλύσουμε όμως το κάθε σημείο ξεχωριστά, για να γίνει αντιληπτό απ' όλους.

1) ΤΟ ΣΗΜΕΙΟΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΟΣ

α) Το γράμμα τ, σύμφωνα με τους κανόνες της Αριθμητικής, σημαίνει τρεις εκατοντάδες. Καθώς μέσα σ' αυτό το μοναχικό γράμμα – στοιχείο τ, περικλείονται τρεις

αριθμοί (δηλαδή, η μία εκατοντάδα, οι δύο εκατοντάδες και οι τρεις εκατοντάδες), κατά τον ίδιο τρόπο μέσα στην Αγία Τριάδα, περικλείονται τρία πρόσωπα

σε μία υπόσταση. Η Θεότητα. Τρία πρόσωπα (δηλαδή, Πατήρ, Υιός και Άγιον Πνεύμα), αποτελούν μία φύση.

Αποτελούν τη μία Θεότητα, που διακρίνεται σε τρία πρόσωπα – υποστάσεις, όπως συμβαίνει με το τ, το οποίον είναι ένα γράμμα, αλλά περιέχει τρεις

εκατοντάδες, οι οποίες υπάρχουν και χωριστά η κάθε μία, αλλά και οι τρεις μαζί, είναι ενωμένες σε έναν αριθμό.

Και οι τρεις αυτοί αριθμοί, είναι κατά πάντα τέλειοι, γιατί ο κάθε ένας ξεχωριστά, περιέχει δέκα δεκάδες. Αυτό σε αντιστοιχία, σημαίνει την τελειότητα των

τριών προσώπων της Θεότητας.

Τέλειος ο Θεός – Πατέρας, τέλειος ο Θεός – Υιός, τέλειος Θεός και το Άγιον Πνεύμα.

β) Το άλλο γράμμα – στοιχείο του « Τεριρέμ » το ρ, σημαίνει το Θεό και Πατέρα, σαν Ρίζα και Πηγή της Θεότητας, δηλαδή, Γεννήτορα του Υιού και Εκπορευτή του

Αγίου Πνεύματος.

γ) Τα άλλα δύο γράμματα – στοιχεία, το ε και το ι, σημαίνουν την Ένωση των τριών προσώπων της Μακαρίας Τριάδας. Δηλαδή, την Ένωση του Υιού και του

Αγίου Πνεύματος, με τον Θεό και Πατέρα. Γιατί όπως το ρ, όταν ενώνεται με το ε και το ι, τότε δημιουργεί το μουσικό μέλος, έτσι και τα Θεία Πρόσωπα,

όταν ενώνονται σε μία Θεότητα, τότε διακυβερνούν ολόκληρη την Κτίση. Αυτό φανερώνει και το Άγιο Πνεύμα. Δηλαδή, « τελειοί » την Κτίση.

2) Η ΕΝΣΑΡΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Το πράγμα που σημαίνει το « Τεριρέμ », είναι η ένσαρκη Οικονομία. Για να κατανοήσουμε το πώς, πρέπει να σκεφτούμε ότι το τ και το ρ, δεν ταιριάζουν μεταξύ τους, ώστε να ενωθούν και να μας δώσουν ένα αρμονικό μέλος. Αυτό συμβαίνει, γιατί το ένα (δηλαδή το τ), είναι άφωνο και το άλλο (δηλαδή το ρ), είναι αμετάβλητο και δεν « καταγυρίζουν ».

Είναι δύο αντίθετα πράγματα. Το πρώτο ακίνητο, το δεύτερο αμετάβλητο και « αμετάλλακτο ». Όπου στέκουν μόνα τους, δεν μπορεί να γίνει και να ακολουθήσει μουσικό μέλος. Όταν όμως τεθεί ανάμεσά τους το ε ή το ι, (δηλαδή ένα φωνήεν, τότε δημιουργείται μέλος και ενώνονται. Τούτο σημαίνει, ότι το τ (δηλαδή η ανθρωπότητα), ήταν άφωνη και ακίνητη ή ανήμπορη εάν θέλετε. Δεν είχε τη δύναμη να κινηθεί μόνη της προς το καλό, ούτε δόξαζε τον Θεό, αλλά το κυριότερο, ούτε μπορούσε να απευθυνθεί αποτελεσματικά προς τον Θεό.

Ο Θεός πάλι (δηλαδή το ρ), είναι αμετάβλητος. Η φύση του Θεού, ήταν αδύνατον να « μεταλλαγεί » ή να τροποποιηθεί, ώστε να γίνει άνθρωπος. Δεν μπορούσε να ταιριάξει. Ο

Θεός, αποκλείονταν να αλλάξει φύση, να γίνει άνθρωπος, αλλά και ο άνθρωπος, ήταν αδύνατον να αλλάξει φύση και να γίνει Θεός. Κάτι τέτοιο θα ήταν άτοπο. Γιατί αν ένα από τα δύο πραγματοποιούνταν, τότε θα είχαμε δύο ανθρώπους ή δύο Θεούς διαφορετικούς. Οπότε κι αυτό θα ήταν άτοπο.

Τι έγινε όμως τελικά ;

Ήλθε το ε και το ι (δηλαδή οι δύο φύσεις του Μεσσία – Χριστού), και μπήκε ανάμεσα στα δύο άκρα. « Εμεσίτευσε – όπως λέμε – των δύο άκρων ».

Το ε και το ι, στην Αριθμητική, είναι οι μεσαίοι αριθμοί στη δεκάδα. Ήλθε λοιπόν το ε και το ι, και ενώθηκαν με το τ και το ρ. Δηλαδή, ο Μεσσίας Χριστός, ένωσε την ανθρωπότητα με την Θεότητα. « Ήνωσε τα το πρίν διεστῶτα ».

Με την ένωση αυτή του τ με το ρ, δημιουργήθηκε ένα λίαν γλυκύτατο Μέλος. Τα δύο γράμματα, παραμένουν αυτόνομα, αλλά και συνδέονται. Αυτό ακριβώς, συμβαίνει και στην ένσαρκη οικονομία, Ο Θεός, είναι πάλι Θεός, και ο άνθρωπος, είναι πάλι άνθρωπος.

Είναι όμως, ενωμένα και τα δύο. Θεός και άνθρωπος, σε μία υπόσταση – πρόσωπο του Υιού και Λόγου, όπως και τα δύο σύμφωνα με τα δύο φωνήεντα. Για τον λόγο αυτόν, επί πλέον η Εκκλησία, ψάλλει το « Τεριρέμ » και μ' αυτό σημαδεύει την υπερφυσική και υποστατική ένωση της Θεότη-τας με την ανθρωπότητα, στο πρόσωπο του Χριστού.

3) ΣΗΜΕΙΟ ΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

Ο « Τερερισμός », αποδεικνύει ακόμα, ότι είναι μια ζωντανή κιθάρα, που σημαίνει τη Θεία Ανάσταση. Δηλαδή, πώς ο Υιός του Θεού, ενίκησε τον θάνατο και δεν μπορεί πιά, να μας κυριεύσει όπως πριν. Είναι γνωστή η ρήση : « Ουκέτι έτι το κράτος του θανάτου ισχύει ».

Πριν από την ένσαρκη οικονομία, η Συναγωγή των Ιουδαίων, έψαλλε ύμνους στο Θεό, με άψυχα όργανα όπως σάλπιγγες, τύμπανα, φόρμιγγες και κιθάρες, βασιζόμενη στον Μεγάλο Ψαλμωδό, Βασιλέα και Προφήτη Δαβίδ.

Ο Ψαλμικός στίχος « Αινείτε Αυτόν εν τυμπάνω και χορώ, εν ψαλτηρίω και κιθάρα », φανερώνει τα προλεγόμενα, ότι η ανθρωπότητα δηλαδή, ήταν σαν άψυχη κιθάρα και χρειάζονταν άλλον να την κινήσει. Τώρα όμως, αφού έχει τον Αναστάντα Χριστό, « την όντως ζωήν », δεν χρειάζεται πλέον άψυχα όργανα, αλλά σαν ζώσα και με ζωντανή φωνή, « Τερερίζει » εκείνο το μέλος, που οι παλαιοί « Τερέριζαν » με τις κιθάρες και τα τύμπανά τους. Και αυτό το « Τερέρισμα », είναι καλύτερο από το « Τερέρισμα » των αψύχων, όπως και η ζωή, είναι καλύτερη από τον θάνατο.

4) ΑΝΑΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ψάλλουμε επίσης το « Τεριρέμ », για να θυμόμαστε την ανατροπή των Αρχαίων Ελλήνων και γενικά των Εθνικών, οι οποίοι με άψυχα όργανα, δόξαζαν τους άψυχους Θεούς τους. Όπως μας διδάσκει ο Πλάτων, έχουμε τρία είδη μουσικής.

Το πρώτο είδος, εκτελείται με το στόμα. Το δεύτερο με τα χέρια και το τρίτο, το οποίο γίνεται με το στόμα ΚΑΙ με τα χέρια μαζί.

Οι Αρχαίοι Πρόγονοί μας, χρησιμοποιούσαν τα χέρια τους, για να επικοινωνήσουν μουσικά,

με τους αναισθητους Θεούς τους.

Οι Εβραίοι, χρησιμοποιούσαν την μουσική του στόματος και των χεριών. Αυτοί, έψαλλαν στον ζωντανό Θεό, αλλά είχαν σαρκώδη την διάνοια και αυτή, ήταν ενωμένη με τις αισθήσεις. Η μουσική με το στόμα, είναι γνώρισμα δικό μας. Των Χριστιανών.

Εμείς ψάλλουμε τον Άγιο Θεό, με το πνεύμα. Δηλαδή, με την ψυχή και την διάνοια. Ψάλλουμε με την αληθινή, την ζωντανή φωνή και όχι με άψυχα μέσα ή κάθε είδους όργανα. « Μόνη η φωνή, σημαίνει την Θεότητα, επειδή και η φωνή, είναι άυλο πράγμα, όπως και ο Θεός, είναι άυλος », μας λέει ο χρυσορρήμων Χρυσόστομος.

Όταν όμως την γράφουμε στο χαρτί, τότε μετέχει της ύλης « λαμβάνει ύλην ». Το ίδιο συμβαίνει και με την άυλη Θεότητα. Σαν Θεότης, είναι χωρίς ύλη. Επειδή όμως γράφτηκε στον καθαρό χάρτη (δηλαδή την Παναγία Κόρη της Ναζαρέτ), έλαβε ύλη και ντύθηκε την ανθρώπινη σάρκα.

Ο Ιουστίνος, αυτός ο Μεγάλος Φιλόσοφος και Μάρτυρας, αποδεικνύει ότι τα άψυχα όργανα των Ελλήνων, ήταν απάτη. Οι Έλληνες, έκαναν τις γιορτές τους, με κρόταλα και χορούς.

Η Εκκλησία του Χριστού, γνωρίζοντας αυτά τα πράγματα, καταργεί αυτά που έκαναν οι Έλληνες και μέσω του Ιερού Αυγουστίνου, μας προστάζει να ψάλλουμε το Πανάγιο Όνομα του Θεού, μόνο με τη φωνή. Έτσι λοιπόν εμείς, που προσκυνάμε και λατρεύουμε τον « ζώντα Θεόν », « Τερε-ρίζουμε » τα δικά μας « Τερερίσματα ».

5) ΤΟ ΦΥΣΙΚΟ ΧΡΕΟΣ

Η ανθρώπινη φύση, ερμηνεύει καλύτερα την αλήθεια, για την χρήση του « Τεριρέμ ». Αυτό το καταλαβαίνουμε, αν σκεφτούμε, ότι τα πετεινά του Ουρανού και μάλιστα οι « Τέτιγες » (δηλαδή τα τζιτζίκια), το πρωί που θεωρούν την εικόνα του Θεού (δηλαδή τον ήλιο) να ανεβαίνει στον ορίζοντα, κελαηδούν, το καθένα με τη δική του δύναμη και ικανότητα.

Ψάλλουν και χαίρονται, γιατί τελιώνει το σκοτάδι και έρχεται το φώς της ημέρας. Αυτό μας κάνει να σκεφτούμε, ότι η Αγία μας Εκκλησία, δεν άρχισε τον « Τερερισμό » έτσι τυχαία και χωρίς λόγο, αλλά έχοντας κάποιον εύλογο σκοπό. Θα ήταν άραγε τολμηρό να πούμε, ότι το « Τεριρέμ », συμβολίζει το « Καινόν Άσμα », την « Καινήν Ωδήν » και την « Ωδήν του Αρνίου », όπως μας λέει η Αποκάλυψη, στο 14ο Κεφ. Στίχ. 4 – 15, 3, που οι δίκαιοι θα ψάλλουν « Μετά των Αγίων και των Αγγέλων », στον μέλλοντα αιώνα « Εν τη Βασιλεία του Πατρός » αυτών ; Και συνεχίζει η Αποκάλυψη στο Κεφ. 14, στίχ. 3 και Κεφ. 5, στίχ. 9 : « Και άδουσιν Ωδήν Καινήν, ενώπιον του Θρόνου ».

Και μια τελική παρατήρηση :

Ο Καθηγητής π. Ιωάννης Ρωμανίδης, μας δίνει ακόμα μίαν εξήγηση του « Τεριρέμ ». Μας λέει λοιπόν, τα εξής :

Η λέξη ΤΕΡ, προέρχεται από την Λατινική λέξη REX, που σημαίνει Βασιλεύς. Όταν λοιπόν επαναλαμβάνουμε αυτή την λέξη, είναι σαν να κάνουμε επίκληση προς τον Βασιλέα Χριστό, να εγκατασταθεί στις καρδιές των πιστών.

Άλλη επίσης εκδοχή, θέλει τα σύμφωνα τ και ρ, σύντμηση της λέξης Τριάς, οπότε μπορεί να θεωρηθεί, σαν Τριαδικός Ύμνος.

Όπως όμως και να έχει το πράγμα, δεν παύει να φανερώνει το άφθαστο μεγαλείο. Τον βαθύτατο συμβολισμό και το απύθμενο πνευματικό βάθος, που κρύβεται μέσα στον ανεκτίμητο θησαυρό, της Ορθόδοξης Παράδοσης. Κληρονομιά, οπωσδήποτε βαριά και απέραντη ευθύνη, για την επιδερμική « πνευματικότητα » της εποχής που διανύουμε.

ΠΟΤΕ ΨΑΛΛΕΤΑΙ

Αφού αναλύσαμε κατά το δυνατόν, το Θεολογικό νόημα του « Τεριρέμ », ας δούμε τώρα, ποια είναι η περίπτωση που πρέπει να λέγεται, σύμφωνα πάντα με την Ορθόδοξη Μουσική μας Παράδοση.

Το « Τεριρέμ » ή ακριβέστερα « Τερερέμ », έρχεται σαν συμπλήρωμα, σε διάφορα αργά μαθήματα της Βυζαντινής Μουσικής.

Άλλοτε το συναντάμε στο τέλος των ψαλλομένων μαθημάτων και άλλοτε στη μέση. Σύμφωνα με τα θεσπισμένα απ' την Αγιασμένη μας Παράδοση, δεν επιτρέπεται στους Ιεροψάλτες, να ψάλλουν αυτά τα « Κρατήματα » όπως λέγονται, όποτε και σε όποια στιγμή θέλουν αυτοί.

Σύμφωνα με την μελέτη του Καθηγητή της Θεολογίας Κ. Ιωάννου Κωστάκη, οι κατάλληλες στιγμές της Θείας Λατρίας μας, που είχαν τη δυνατότητα ή « ευλογία » εάν θέλετε, να ψάλλουν τέτοια μαθήματα, ήταν αυστηρά προκαθορισμένες και συνοψίζονταν στις εξής :

α) Μετά την αναφορά αποκλειστικά και μόνο, του Ονόματος της Παναγίας Τριάδας. Δηλαδή, του Πατρός, του Υιού και του Αγίου Πνεύματος.

β) Κατ' εξαίρεση, μπορεί να γίνει χρήση του, μόνο για την Παναγία Παρθένο, όχι όμως για τους Αγίους ή άλλα πρόσωπα της Εκκλησιαστικής Ιστορίας.

Συγκεκριμένα, αναφέρονται οι περιπτώσεις χρήσεως του « Τερερέμ », ως εξής :

1) Στον Τρισάγιο Ύμνο, μετά το « Άγιος ο Θεός », « Τερερέμ». Μετά το « Άγιος Ισχυρός », « Τερερέμ ». Μετά το « Άγιος Αθάνατος », « Τερερέμ ».

2) Στον Χερουβικό Ύμνο, μετά την φράση « και τη ζωοποιώ Τριάδι », « Τερερέμ », καθώς επίσης και μετά την φράση « ως τον Βασιλέα των όλων », « Τερερέμ ».

3) Μετά την φράση « Αινείτε τον Κύριον », « Τερερέμ ».

4) Στο τέλος των Ψαλμών των Πολυελέων, εκεί που προστίθενται Τριαδικές εκφράσεις, όπως π. χ. « Η Υπεράρχιος Θεότης, Πατήρ ο αγέννητος, Υιός γεννητός και το

Πνεύμα το εκπορευτόν », ύστερα ψάλλεται το « Τερερέμ ».

5) Στην Ακολουθία του Εσπερινού, όταν ψάλλονται τα «Ανοιξαντάρια » και μετά από τις Τριαδικές αναφορές.

Στην Εφημερίδα « Ιεροσαλτικός Κόσμος », επίσημο όργανο της Ομοσπονδίας Συλλόγων Ιεροσαλτών Ελλάδος, πριν από αρκετό καιρό, είχε δημοσι-ευθεί το εξής :

« Η Εκκλησία, ψάλλει το « Τεριρέμ » και μ' αυτό σημαδεύει την υπερφυσική υποστατική της Θεότητας με την ανθρωπότητα, στο πρόσωπο του Χριστού ».

Επίσης ο μακαριστός Καθηγητής και Μεγάλος Δάσκαλος της Βυζαντινής Μουσικής, Θεόδωρος Χατζηθεοδώρου, παρουσιάζει την εξής εκδοχή, για την χρήση των

« Κρατημάτων » : « Στις επίσημες Ακολουθίες του περικαλλούς Ναού της Αγίας Σοφίας του

Θεού, στις οποίες χοροστατούσε ο εκάστοτε Αυτοκράτορας, σύμφωνα με απαράβατο έθιμο της εποχής εκείνης, τουλάχιστον τον Ειρμό της Α'. Ωδής των Καταβασιών, έψαλλε πάντοτε ο ίδιος ο Αυτοκράτωρ. Πριν λοιπόν έλθει στο Ναό, ο Μέγας Τελετάρχης με την χρυσοποίκιλη ράβδο του, στεκόταν στην Είσοδο του Ναού και κοιτούσε τον δρόμο, που οδηγούσε από το Ιερό Παλάτιο στον Ναό. Όταν οι Χοροί έψαλλαν τον Κανόνα και τον Πολυέλεο και η Αυτοκρατορική άμαξα, δεν είχε ακόμα φανεί στο τέρμα του δρόμου, ο Μέγας Τελετάρχης, ύψωνε την ράβδο του και πρόσταζε τον Πρωτοψάλτη, με την λέξη « ΚΡΑΤΕΙ ». Δηλαδή « κράτει ακόμα τα ψάλσιμο ». Αμέσως οι Χοροί, άρχιζαν να ψάλλουν τα διάφορα « Ριρέμ » και « Τερερέμ », μέχρις ότου φθάσει ο Αυτοκράτορας, για να αρχίσει τις Καταβασίες. Απ' αυτό το « ΚΡΑΤΕΙ » που φώναζε ο Μέγας Τελετάρχης, επεκράτησε να λέγονται τα μαθήματα αυτά, « Κρατήματα ».

Τέτοια « Κρατήματα », αναφέρονται πολλά μέσα στους Αρχαίους λεγόμενους Κώδικες, οι οποίοι κοσμούν την Εθνική μας Βιβλιοθήκη και το Βυζαντινό Μουσείο των Αθηνών. Ποιηταί αυτών, είναι διάφοροι Άγιοι και Μεγάλοι άνδρες, εκείνων των εποχών.

Χαρακτηριστικά, θα αναφέρουμε τους σημαντικότερους απ' αυτούς, για να μπορέσουμε να καταλάβουμε το θέμα γενικότερα.

Από την Γραμματική της Μουσικής, του Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, διαβάζουμε τα εξής :

1) Το « Τερερέμ », « Τοτοτό » και « Τιτιτί », καθώς επίσης και το « Νενανανές », μαζί με όλα τα υπόλοιπα μονοσύλλαβα, προτυπώνουν τις Αγγελικαίς Δοξολογίες, με

σημαντικές και ασήμαντες λέξεις. Οι λέξεις αυτές, λένε : « Πρόσεχε άνθρωπε, σε ποιόν τόπο παρευρίσκεσαι, με ποιόν συνομιλείς (και εννοεί τον Θεό) και τι

σιγοψάλλεις ». Το « Τερερέμ ». Η λέξη αυτή, προέρχεται από το « ΤΗΡΕΙ ΡΟΥ », που σημαίνει, πρόσεχε τη ροή της ζωής σου, η οποία τρέχει και ρέει σαν ποτάμι.

Πρόσεχε πως αξιοποιείς το χρόνο σου, για να μη φτάσεις στη θάλασσα, σαν ποτάμι θολό,

μελανιασμένο, φορτωμένο κρίματα, αλλά να βγεις ολοκάθαρο, αγνό,

κρυστάλλινο, ηθικότατο και γεμάτο με έργα αγάπης και καλοσύνης.

2) Το « Τοτοτό », προέρχεται από το « ΤΟΤΕ ». Τότε, όταν έλθει για σένα η Δευτέρα Παρουσία, θα είναι αργά. Πολύ αργά. Να συλλογίζεσαι το ΤΟΤΕ (δηλαδή την

άλλη ζωή), τον Ουρανό, τον παράδεισο και πάντα να έχεις στο μυαλό σου « Εν ώ ευρεθεί τις, εν τούτω πορεύεται ». Αν βρεθείς τότε με Εξομολόγηση, δάκρυα

μετανοίας και Χριστιανική ζωή, τότε θα συνεχίσεις την ίδια μακάρια ζωή και στους Ουρανούς.

3) Το « Τιτιτί ». Η λέξη προέρχεται από τι « ΤΙ ΤΙΝΙ », που σημαίνει, πρόσεχε τι θα δώσεις και σε ποιόν. Να χαρίζεις τριαντάφυλλα καλοσύνης, για να απολαμ-

βάνεις το άρωμά τους. Να συγχωρείς απ' τα βάθη της καρδιάς σου τους εχθρούς σου και να χαρίζεις στον συνάνθρωπό σου, γέλιο και χαρά.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Κουκουζέλης, ο οποίος έζησε τον 12ο αιώνα, μας έδωσε τα ακόλουθα :

1) Το περίφημο « Μαστιγοφόρο Κράτημα », από το 1100 μ. Χ. (Κώδικας 2411, φύλ. 413).

2) Το « Μέγα Σήμαντρον » (Κώδικας 2406, φύλ. 348 α).

3) Το εξ' ίσου περίφημο « Βιόλα » (Κώδικας 2406, φύλ. 330 β).

Γύρω στον 12ο αιώνα, ο Δομέστικος Γρηγορίτζης, μας δίνει το περίφημο « ΚΑΜΠΑΝΑ », το οποίο περιέχει συλλαβές, όπως : Τιν, Το, Ντο, Ντιν, Τον, Ντι, Ντε, όπως επίσης και Το, Το, Το.

Ο κώδικας 2406, φύλ. 17 β έως 18 α, αναφέρει χαρακτηριστικά τα εξής : « Το παρόν εστί ποιήμα Γρηγορίτζη Δομεστικού, ποιηθέν παρ' αυτού και ψαλθέν εν τω Παλατίω, ορισμῶ του Βασιλέως του τότε καιρού, υπό κάτω στέρνης, ὅτε αποκρισάριος εγένετο προς τον Βασιλέα, λεγόμενον « ΚΑΜΠΑΝΑ».

Στην αρχή του 13ου αιώνα, ο μουσοτραφής Αυτοκράτωρ Θεόδωρος Λάσκαρις, μας δίνει με τον Κώδικα 39. Φύλ. 113 β έως 115 του Βυζαντινού Μουσείου Αθηνών, το περίφημο Κράτημα « ΠΟΤΑΜΙΣ ».

Το μάθημα, χρησιμοποιεί συλλαβές, όπως : Ρε, ΡΡι, Ροο, Ρούου – Ρίρρο, Ρίρροου – Ρούου, που συμβολίζουν την αντιφώνηση, από τα νεροστραγγίσματα ανάμεσα από τις πέτρες και τα χαλίκια, σαν αποσταλάγματα κε-λαριστά, που αφήνουν τα βροχόνερα, τρέχοντας στις λιθαρορρονιές και στα φιδοκυλιστά ρείθρα.

Τον 14ο αιώνα, ο Πρωτοψάλτης της Αγίας του Θεού Σοφίας, Ξένος ο Κορώνης, μας δίνει τα επίσης περίφημα για όλη την δομή τους, Κρατή-ματα « ΑΗΔΟΝΑ » (

Κώδικας 2406, φύλ. 350 β), που χρησιμοποιούσε συλλαβές, όπως : Τε, Χίιι - Κι Κι Κι, Τίι, Τι, Τούι – Κέε, Κού – Κου, Κώ, Κούου, Βόα κ.λ.π. και το επιλεγόμενο

« Έτερον σήμαντρον το μικρόν » Κώδικας 2406, φύλ. 349 β.

Επίσης, δεν πρέπει να παραβλέψουμε το γεγονός, ότι σύμφωνα με προσωπικές εμπειρίες από αυτόπτες μάρτυρες, στον εορτασμό της μνήμης του Αγίου Γερασίμου στην Κεφαλλονιά, στην χάρη του οποίου προστρέχει πλήθος βασανιζόμενων από τον Διάβολο, κατά την ώρα που ψάλλεται το « Τερερέμ », οι Δαίμονες φρίττουν και δημιουργούν « Κρίση

», στους ατυχείς ανθρώπους, τους οποίους εξουσιάζουν.

Αυτές είναι οι αιτίες που δέχεται απερίφραστα η Ανατολική Εκκλησία, για την χρήση του « Τερερισμού », στις διάφορες Ακολουθίες της Θείας Λατρείας.

Από όλα τα προαναφερόμενα, μπορούμε τελικά, να βγάλουμε τα εξής συμπεράσματα :

1) Η Εκκλησία του Χριστού, κάθε τι το ξένο και επείσακτο ως προς τα Δόγματά Της, το αποβάλλει.

2) Οι ενέργειές Της, ποτέ δεν είναι εσφαλμένες, γιατί προέρχονται από Μελέτες Αγίων προσώπων και κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατόν να σφάλει ποτέ.

3) Τα σφάλματα, είναι το ιδιαίτερο γνώρισμα των ανθρώπων.

4) Αυτή η ίδια αλάθητη Εκκλησία, επιτρέπει από τον 10ο περίπου αιώνα, να ψάλλεται επίσημα, κατά την διάρκεια των Ιερών Ακολουθιών μέχρι και σήμερα, το «

Τερερέμ ».

5) Ποιος από εμάς ή έστω από τους φωστήρες που αναφέραμε στην αρχή της μελέτης, είναι σε θέση, να αμφισβητήσει τις πράξεις της Επίσημης Εκκλησίας ;

Έχουμε την πεποίθηση, ότι μετά από όλες αυτές τις εξηγήσεις, δεν θα πρέπει να υπάρχει κανείς πλέον στο μέλλον, που να αναρωτιέται για την χρήση του

« Τερερέμ », στις Ακολουθίες της Θείας Λατρείας μας.

Εκτός!!!!!!!!!!!!!!

ΕΚ ΤΟΥ ΑΡΧΕΙΟΥ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΔΗ

ΑΡΧΟΝΤΟΣ ΠΡΩΤΟΨΑΛΤΟΥ

ΤΗΣ

ΑΓΙΩΤΑΤΗΣ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΣ

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ

Δημήτριος Ιωαννίδης

